

Het jaar loopt ten einde, maar nog eenmaal extra aandacht voor onze vogel-van-het-jaar 1997: de torenvalk. Hoe ziet de levensverwachting van een torenvalk er uit?

Mia Kraal

De levensverwachting van de torenvalk is niet hoog

Jonge torenvalken zijn al vrij gauw na het uitvliegen zelfstandig, soms al na drie tot vier weken. Terugmeldingen van in Drente geringde torenvalken laten zien, dat de als nestjonge geringde vogels zich al in juli beginnen te verspreiden. Je mag hier trouwens niet van echte trek spreken: immers trek betekent verplaatsing van broed- naar overwinteringsgebied op min of meer vaste tijdstippen in voor- en najaar. Torenvalken echter zwerven alle kanten op, waarbij dan aangetekend moet worden, dat de Noordzee voor de meeste van onze valken wel een te grote barrière vormt. Alhoewel, uitzonderingen bevestigen de regel: er zijn geringde vogels ten westen van Schotland teruggemeld en ook terugmeldingen van torenvalken ten noorden van Duitsland laten zien, dat niet al onze torenvalken zich door grote watermassa's laten afschrikken.

De verspreiding van (Drentse) jonge torenvalken verloopt in twee fasen. In juli en augustus verplaatsen ze zich vermoedelijk om geschikte foerageergebieden te vinden. In de herfst en dan vooral in oktober gaan de verplaatsingen in (zuid)westelijke richting en dan zijn de afstanden veel groter dan de lokale verplaatsingen. Je zou dus een deel van de in de herfst trekkende vogels kunnen beschouwen als een trekker.

Terugmeldingen van jonge torenvalken in november tot en met maart blijken afkomstig te zijn uit gebieden, die zuidoostelijk en zuidwestelijk van de ringplaatsen liggen. Het lijkt erop, dat de jonge vogels zich in maart weer meer richting geboortegrond verplaatsen. De gemiddelde afstand, die de jonge vogels hebben afgelegd, bedraagt zo'n zestig kilometer. In latere jaren vindt er geen trek meer plaats. De meeste vogels blijken zich binnen een straal van vijftig kilometer van hun geboorteplaats te hebben gevestigd.

De meeste Drentse torenvalken werden in Nederland teruggemeld, 128 van de 168 terugmeldingen (76 procent). De overigen waren afkomstig uit Duitsland, uit België, uit Frankrijk, uit Spanje en uit Algerije nota bene kwam de melding van 1 exemplaar. Deze laatste was op 18

januari 1977 geringd en op 10 oktober 1977 teruggemeld, maar liefst 1771 kilometer van de ringplaats! Een torenvalk werd dood teruggevonden op de Noordzee ten oosten van Schotland. Bij het relatief grote aantal vondsten in Frankrijk moet wel rekening worden gehouden, dat de vogels daar een grotere kans lopen geschoten en dus teruggemeld te worden dan in ons land of bij onze oosterburen.

Sterfte

De sterfte onder de Drentse torenvalken kent twee pieken: de hoogste in de winter (december tot en met februari), stellig te wijten aan voedselschaarste, een kleinere piek vindt men van augustus tot en met september. Het zijn meestal jonge vogels, die door gebrek aan ervaring tegen obstakels vliegen of onvoldoende prooi kunnen bemachtigen om te kunnen overleven. In sommige jaren kan in de nazomer, vooral in augustus, grootschalige sterfte optreden, wanneer de uitgevlogen jongen te maken krijgen met een dal in de muizencyclus, zoals vermoedelijk het geval was in 1978. Nog nooit waren er zoveel dode torenvalken gemeld als juist in dat jaar, de meeste vogels waren aan uitputting gestorven. In het Lauwersmeergebied werd toen een dal in de muizencyclus geconstateerd en het bleek, dat

in ons hele land hetzelfde aan de hand was. Met insecten alleen kunnen de jonge vogels niet in leven blijven en sterven dan als gevolg van uitputting.

Men gaat bij torenvalken uit van een maximale leeftijd van 8 jaar, maar de levensverwachting van deze vogels is niet erg hoog: van de vogels, die het eerste jaar overleven is het volgende jaar minder dan de helft nog maar in leven en van deze restgroep blijkt maar iets meer dan 1/3 deel het tweede of derde levensjaar te kunnen halen en uiteindelijk blijven er maar enkele vogels over, die de voor een torenvalk respectabele leeftijd van 6 of 7 jaar kunnen halen.

De onderzoekers Daan en Dijkstra hebben de gegevens van alle geringde torenvalken van Nederland van de jaren 1911-1986 uitgebreid bewerkt. Met behulp van een levenstabel kwamen zij op een sterfte in het eerste levensjaar van 50 procent en een jaarlijkse sterfte onder volwassen vogels van 38 procent. Deze sterftcijfers liggen belangrijk lager dan de cijfers, die onderzoeker Cave bij een zelfde onderzoek maar dan van Drentse torenvalken had gevonden. Hij kwam op een sterftcijfer van 51 procent in het eerste levensjaar en een jaarlijkse sterfte onder de volwassen vogels van 40 procent.

Waarschijnlijk is het in Drente beschikbare materiaal te gering geweest om tot betrouwbare cijfers te kunnen komen en wanneer je dan ook nog incalculeert, dat berekeningen met behulp van een levenstabel gewoonlijk leidt tot overschatting van levenskansen van eerstejaars vogels en onderschatting van adulte vogels, is het duidelijk, dat de betrouwbaarheid groter wordt naarmate het te onderzoeken materiaal groter is.

Als je in het vrije veld onze vogels-van-het jaar al dan niet bid-

dend bezig ziet en voor de meesten van ons is dat toch wel een vertrouwd beeld, zou je niet zeggen, dat de torenvalk zo'n harde strijd om het bestaan moet leveren! Zoals altijd kunnen de waarnemingskaartjes van de torenvalk worden ingeleverd bij Laurian Mudde,

Slauerhoffstraat 6, 1382RR Weesp of bij Mia Kraal, Talmaaan 32, 2276 AN Soest en bij bestuursleden al dan niet op lezing- of contactavonden.

Literatuur:

Ecologische Atlas van Roofvogels van Rob Bijlsma en anderen.